

Հերից
հանցի
լին.
միասին
բուրի

Julia
5-5

101 թ.
շապտա-
վաթ-
նի ար-

ներին
ընդ-
ը-
2

1-1

ստեղծ,
(ն), 0-
1565-
որի ա-
ս գոր-
ապաղ,
ն պա-
տեղ էք
ած. 3)
ընդա-
զկորա-
սարու-
սյն գոր-
ատնա-
դանկա-
հանդէս-

3. Айы
3. Haik
1

ազանց
-3

ПРЕЖДЕ, чем
решить, про-
-75

3-3

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 159 ՏՄՆՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԵՐԵՎԱՆԻ, 23 Հոկտեմբերի

1901

ԵՐԵՎԱՆԻ, 23 Հոկտեմբերի ՏՄՆՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 159

Տարեկան 10 բուրլի, վեց ամիսը՝ 6 բուրլի, երեք ամիսը՝ 3 բ. 50 կ.,
ամիսը՝ 1 բ., հատուկ 5 կ.:
Բաժանորդ են գրուում Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առաջ օրերից) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունում են ամեն լիզուկներով:
Ցայտարարությունների բառին 2 կ., բնականների համար կրկնապատիկ:

ՄԱՄՈՒԼ

ՏՊԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ կարգադրել-խաղաղ-
ների խորհուրդը ծանուցանում է ի գիտություն ընկերություն ան-
դամ գործողներին և անդամ դառնալ ցանկացողներին, որ սոյն
հոկտեմբերի 26-ից նշանակուած է առաջին 10% վճարը, այսինքն
կարգադրել-խաղաղ-ների 10 բուրլի:
Թիֆլիսում կարելի է 10% վճարը մտցնել պ. Ջալալիա Գրի-
գորեանցի (Վովկասեան) գրադամանոցում (Սէքսանդրեան աշու-
ղիմայր) և պ. Ստեփան Դովլաթեանցի մազազինում (Դավաթեանի
պրոսպեկտի վրայ): Օտար բաղադրանքից և գաւառներից պէտք է
ուղարկել «Նոր-Դար»-ի հասցեն՝ Тифлисъ, въ контору газеты
(754) „Норъ-Даръ“ 10-6

ԲՈՎԱՆՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
Առաջին օրը դուրս. — Բաղադրական
աշխարհից:
Քրոնիկոն. — Լուրեր:
Մեզ գրում են. — Սէքսանդրեան գրադարից:
Թատրոն:
Նամակ խմբագրություն:
Իմ պատկերներ կովկասեան ցուցահան-
դիւմ:
Գաւառներ. — Վիլիզյոյի պիւտի առա-
ջին պատկեր:
Թղթակցութիւն. — Նամակ Մանջու-
րիայից, Պորա-Արթուր: Նամակ Պարս-
կաստանից, Մարգար:
Բաղադրական. — Թիֆլիս: Հարաւային
Եւրոպայի:
Հեռագրական լուրեր:
Քաղաքական. — Յովհաննէս
Լազարեան Լազարեան:
Յայտարարութիւններ:
Թիֆլիս, 22 հոկտեմբերի 1901 թ.
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՆԱՐԱՅԻՑ
Եւրոպական թերթերն և հե-

աղադրական գործակալությունները
Թիֆլիսում շահի դէմ լարուած
դաւադրութեան մասին լուրեր
են հաղորդում: Չեղբակալուել
են շահի երկու եղբայրները և
աքսորուել: շահի փեսայ՝ Մովսէ-
ղարէ-Սալթանէին ձերբակալուելուց
և գլխատուելու պատճառներով
յետոյ, մէկ էլ կաղախանից յետ
են տանում և բանտում շարա-
ւում դաւադրութեան անդամնե-
րի անուններն իմանալու համար,
և նա կրած տանջանքներից մեռ-
նում է:
Չատ բարձրաստիճան պաշ-
տոնեաներ, մուլաներ ձերբակա-
լուած են. ամեն կողմ լրտես-
ներ են որ վստում են: Չեղբա-
կալուածները բոլորն էլ այժմեան
միլիտար-նախազարնադրապա-
հակառակորդներն են: Լրագրներն
այդ մասին իրենց դիտողութիւն-

ներն են անում. ոմանք շահի
դէմ լարուած դաւադրութիւնը բա-
ցատրում են շահի վերանորոգող
ուղղութեամբ. շահն աշխատում
է եւրոպական կարգեր մտցնել
Պարսկաստանում և դալրոցներ է
բանում, հրաւիրել է Բելգիայից
գործին ձեռնհաս պաշտօնեաներ,
որոնք սկսել են բարեկարգել
մաքսային հաստատութիւն-
ները. նոյնպիսի բարեկարգու-
թիւններ եւրոպական սիստեմով
որոշուած է մտցնել և պետական
միւս հաստատութիւնների մէջ:
Այդպիսով կաշառքի ու կաշառա-
կութեան ճանապարհը փակ-
ուած է, և կաշառակեր պաշտօ-
նեաները բնականաբար դժգոհ
են շահից. ահա թէ ինչից է ա-
ռաջացել դաւադրութիւնը: Ոմանք
տեղի ունեցած դաւադրութիւնն
անգլիական գործ են համարում,
որովհետև Պարսկաստանի այժ-
մեան կառավարութիւնը չի կա-
մենում հետեւ անգլիական կա-
ռավարութեան ներշնչման. դա-
ւադրութիւնն ուրեմն անգլիական
և ուսական շահերի բնահարման
գործ է: Տեղի ունեցած դաւադ-
րութիւնն և ձերբակալութիւն-
ները բացատրում են և ուրիշ
կերպ. սաղաքամբ պետութեան ա-
նունով պարտքեր է անում իւր անձ-
նական օգտի համար, մինչ հայրե-
նասէր և լուսամիտ պարսիկները
դէմ են պաթըթիանութեան շահի
ուղու:

տեսնել իրենց հայրենիքի վերջ-
նական անկումը, իսկ սաղաքա-
մբ միջոց է գտել իւր հակառա-
կորդներին ձերբակալելու և կոր-
ծանելու:
Այն ամենը, ինչ որ այժմս եւ-
րոպական թերթերն և հե-
ռագրական գործակալութիւն-
ներն իրեն նորութիւն յայտ-
նում են աշխարհին, «Նոր-
Դար»-ը երկու ամիս առաջ ար-
դէն հաղորդել է իւր ընթերցող-
ներին:
Թիֆլիսի մեր թղթակիցը յու-
լիսի 26-ին մեզ ուղարկած նա-
մակը մէջ (տես «Նոր-Դար» №
127, օգոստոսի 9) նկարագրում
է Թիֆլիսում տեղի ունեցող
իւրաքանչիւր. սաղաքամբ անե-
լի փոխադրութեան դէմ շահին
ուղղուած թուրքիկ թղթերն
ցրում. այդ թղթերից մի մի օրի-
նակ ամեն առաւօտ դրուած է
լինում և շահի սեղանի վրայ,
բայց հեղինակն այնպիսի միտ-
նադրութիւն, ընդհանուր
դժգոհութիւն. դաւադրութեան ո-
րոնեւր համար լրտեսներն և
գաղտնի ոստիկանութիւնը գոր-
ծում են և վերջիվերջոյ անձեղներ
հետ և մեղաւորներին ու դաւա-
դրութեան հեղինակներին գտնում
են, ձերբակալում և պատժում:
Մեր թղթակիցը սեպտ. 7-ից
մեզ ուղարկած թղթակցութեան
մէջ (տես «Նոր-Դար» № 146,
սեպտ. 22) հաղորդում է, որ դաւադ-

րութեան հեղինակներին դրա-
նողներն եղել են հրէայ մանրա-
վաճառ կանայք, որոնք «լրտես-
ների վոհմակի մէջ իրենց բնա-
կան-ժառանգական յատկութիւն-
ներով յաղթութիւնը տարել են:
Այժմ Պարսկաստանը խաղաղ
է. դաւադրութեան ձերբակալուած
են, ոմանք սպանուած, մեծամաս-
նութիւնը բանտարկուած և հալա-
ծուած է. բայց թէ դրութիւնը
բարեւորուեց, անգլիական ներշնչ-
չումներն և ինտրիգները վերջա-
պէս՝ այդ դեռ հարց է: Յամե-
նայն դէպս պէտք է ցանկալ, որ
մեր դրացի Պարսկաստանը բա-
ւելաջող վիճակի մէջ լինի և շա-
հի նախաձեռնութեամբ կատա-
րուող բարենորոգումները (եթէ
միայն բարենորոգումներ են) իրա-
գործուեն, և խաւարից լոյս աշխարհ
մտնելով Պարսկաստանը պար-
սիկների ձեռքումը մնայ:
Այս ըստէն ֆրանսական
պատերազմական նաւատորմի
Միջերկրական ծովի ջրերը ճեղ-
քելով շտապում է դէպի Բոսֆոր,
չնայելով որ սուլթանը հեռագրով
յայտնում է, թէ համաձայն է
կատարելու ֆրանսական կառա-
վարութեան պահանջները, միայն
թէ նաւատորմի յետ կոչուի:
Հեռագրներից իմանում ենք, որ
ֆրանսական կառավարութիւնը
նոր պահանջներ է անում և չի
կարող սուլթանի լոկ հեռագրի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ԼԱԶԱՐԵԱՆ
(Նրա մահուան 100-ամեայ տարեդարձի առթիւ)
Դասնեցի է կամառ շողաշուն օտտեղաց
Անաթոս արտեսան լոյս ի յազգ հայ-
կազանց:
Դերապանը Յովհաննէս փառք իւրոյ
հայրենաց
Դափնազարն ճեմեցէ յաղթական կա-
մարաց:
Բարեկէ շառաիլ յարմատաց դիւցազնաց
Արդեգիւ մօր բարոյ Ռուսիոյ սահմա-
նաց,
Յանձնաձիւց աղայոց հայրազույթ անու-
նաց,
Ճշմարիտ հատուցող իւր պարսա հայրե-
նեաց:
Աջմանազոր Յովհաննէս Լազարեանի
Հայրիւր տարի արանից առաջ՝ 1801
թ. հոկտ. 24 ին, Պետերբուրգում իւր
մահկանացուն կնքում է վաթսուներեք
մարեկան հասակում մի առաքինի հայ
մարդ, որ իւր կենդանութեամբ առած բա-
րեգործութիւններով, հայրենակիցներին
մատուցած բարոյական և նիւթական
ծառայութիւններով յաւէտ բարի յիշա-
տակութեան արժանի է: Ես հաւատա-
ցած եմ, որ այսօր հարիւրաւոր և հա-
զարաւոր մարդիկ՝ թէ նախկին սանե-
րից, որոնք վայելել են նրա բարեբերը,
և թէ ամեն մի լուրջ ու մտածող հայ
մարդ, անշուշտ, լիաշուքին օրհնու-
թեամբ, երախտագրական անկեղծ և

չեմ զգացմունքով երանաւէտ հանգիստ
ու խաղաղութիւն է մաղթում այդ յու-
սահագի մարգո: Եղբայրսերու-
թեան, բարեբարութեան և բարեպաշ-
տութեան այդ ազնիւ և լուսնեմ սպասա-
ւորը Յովհաննէս Լազարեան Լազարեա-
նէն էր:
Զբաւականալով իւր կենդանութեան
ժամանակ արածներով, մահից առաջ՝
1800 թ. յունուարի 4 ին, նա կտա-
կում է իւր Յովակիմ եղբոր Ժ ծառան-
գին, որ մահից յետոյ նա մտցնէ որ-
բայնամանի խորհրդարանը (опекуныи
совѣтъ) 200 հազար ռուբլի թղթադրած,
որ այժմեան փողով անում է 57,142 ռ.
58 կ., այն պայմանով, որ երբ այդ
գումարը բաւականաչափ կաճէ, Մոս-
կուայում մի ուսումնարան բանալ շքա-
ւոր հայադասն մանուկների համար,
իսկ հետեւել թուականին, ինչպէս ա-
սացի, մեռնում է: Յովակիմ Լազարեանը,
համակրելով իւր մեծ եղբոր պաշտօնը,
հոգով և սրտով անձնատուր է լինում
այդ նուիրական գործին, նա երկար չէ
սպասում, որ գումարը շատ աճէ, չու-
սով ձեռնամուխ է լինում եղբոր ա-
ւանդ իրագործելու: Թողնելով անշարժ
երբոր կտակած գումարը, նա իւր ուս-
հական միջոցներից այդ ուսումնարանի
չինութեան և սկզբնական ծախսերի հա-
մար միւսում է 300 հազար ռ. թղթա-
դրած, որ մեր փողով կանէ 65,210 ռ.
53 կ.: Ուսումնարանի համար նա գնում
է ինքան Մեքէնսկիների տունը, 1814
թ. մայիսի 14-ին շինութիւնն օրհնում
է, իսկ 1815 թ. մայիսի 12-ին սկսում

է դասաւանդութիւնը: Ուսումնարանի
հոգաբարձուն լինում է Յովակիմը, ամեն
ինչ կատարում է նրա անմիջական հրա-
ւորութեան ներքոյ. այդ ուսումնարանի
համար նա ոչինչ չի խնայում, ոչ անձ-
նական աշխատանք, ոչ էլ նիւթական և
բարոյական օգիւծը: Ուսումնարանը պի-
տի լինէր 30 երեխայի համար, չորս
տարուայ դարձնելով, և պիտի պատ-
րաստուէին գլխաւորապէս կրթուած վա-
ճառականներ և հոգեւորականներ: Այդ
ուսումնարանն այսօր մի հոյակապ հիմ-
նարկութիւն է և առաջնակարգ տեղ է
ընում համաժամ հաստատութիւնների
շարքում. նա մի փառաւոր կոթող է
այդ համբաւաւոր տոհմի անուն համար,
որովհետև այդ տոհմի համարեա իւրա-
քանչիւր անգամ իւր լուսնեմ տունը է
ազգային լուսաւորութեան ծառայող այդ
հիմնարկութեանը: Համբաւածով Լազա-
րեան Արեւելեան Լեզուաց ձեռնարանին:
Միայն Լազարեանները նուիրել են առ-
ի բան 600,000 ռ., իսկ մասնաւոր ան-
հասնների կողմից 300,000 ռուբլուց առե-
լի, և այսօր, երբ նա յուրեղով իւր 86
տարուայ գոյութիւնը մտնում է նոր շըր-
ջան, նա լիովին պահով է, համարեա մի
միլիոն ռ. կարողութիւն ունի:
Այսպէս ուրեմն 86 տարի է, որ հայ
ազգը վայելում է Լազարեան ճեմարանի
բարեբերը և անշուշտ դեռ երկար ու
երկար տարիներ պիտի վայելէ. նա տը-
ւել է ազգին և տէրութեանը նշանաւոր
մարդիկ, հասարակութեան պիտանի ան-
դամներ և գործիչներ գնացան առ-
պարէնդներում — գիտնական, գրական,

հրապարակախօսական, հոգեւորական և
գիտնորական. բայց այժմ հասել է այն
խորհրդաւոր ժամը, երբ մենք պիտի
վճարենք մեր բարոյական պարտքը: Ա-
մեն մի բարեկիրթ հասարակութիւն,
անկապաւ, դիմաւորում է բարոյական
սկզբունքներով. երախտագրութիւնն ու
պարտաճանաչութիւնը նոյնպէս բարոյա-
կան առաջնորդող սկզբունքներից են:
Այն գործը, որին հայ հասարակութիւնը
ձեռնամուխ կըլինի, ի յիշատակ մեծա-
նուն բարեբարի, պարզ ցոյց կըտայ, թէ
որքան երբ միմեանում երախտագրու-
թիւնն ու պարտաճանաչութիւնը:
Այս յօդուածով ես կամենում եմ ծա-
նօթացնել «Նոր-Դար»-ի ընթերցողներին
այդ տոհմի պատմութեան մի բանի է
Ջերի հետ և հաղորդել այն կենսագրա-
կան տեղեկութիւնները Յովհաննէս Լա-
զարեանի մասին, որ լոյս են տեսել հա-
մարեա կէս դար առաջ: Հաղորդելու ես
ոչ մի նորութիւն չունիմ. մանրամասն,
տեղի լիակատար և ամփոփ գործ իրա-
ւոյնը ենք համարում սպասելու ձեռն-
հաս մարդկանցից, այսինքն նրանցից,
որոնք յիշեալ ճեմարանում պաշտօններ
վարելու պատիւն են վայելում: Ապա-
րին չի լինի, վստահանում եմ կար-
ծի, ընթերցողների յիշողութեան մէջ
վերականգնել մի բանի դէպքեր և գոր-
ծեր:
Յովհաննէս Լազարեանի միակ կենսա-
գրութիւն գրողը եղել է պրոֆ. Ալեքսէյ
Զինովիկը (Историческій очеркъ Ла-
заревскаго Института Восточныхъ
Языковъ съ біографіей учредителя

института С. П. В. 1855), որից և
օգտուած է ամբողջապէս Մսեր մագիս-
տրոս Մանեանցը իւր «Յիշատակաբան
կենաց և գործոց մեծանուն պայազա-
տաց Լազարեան տոհմին» (Մոսկուա,
1856 թ.) գրքի համար: Այս յօդուածը
գրելիս ձեռքի տակ եմ ունեցել այդ
երկու աշխատութիւնը և քաղել նրան-
ցից ամբողջ հատուածներ: Ձեռքի տակ
եմ ունեցել նաև հետեւեալ աշխատու-
թիւնները. 1) Спомения Петра Вели-
каго съ Армянскимъ народомъ, Г.
Эзова, С. П. В. 1898, 2) Семидесяти
пятилѣтіе Лазаревскаго Института
Восточныхъ Языковъ, Г. Канонова,
М. 1891 г., 3) Բազմազգի հանգիստարան
1843 թ. 4) Հարիւրամեակ Մոսկուայի
հայոց եկեղեցեաց, Յ. ա. ք. Սուրենեան,
Ռոստով Դոն 1879 և 5) Պատմութիւն
Առաքել վարդապետի Դաւրիթեցոյ, Վա-
ղարշապատ, 1894. — Տարաբախտաբար
չկարողացայ ձեռք բերել Ս. Դիմիկայի
«Собрание Актонъ, относящихся къ
обозрѣнію исторіи армянскаго наро-
да, М. 1833—1838» եռահատոր գոր-
ծը: Ի դէպ նկատողութեան արժանի է,
որ, եթէ չեմ սխալուում, Ս. Դիմիկան ա-
ռաջինն է եղել առանկից, որ ծանո-
թացրել է իւր հայրենակիցներին հայերի
հետ, թէպէտ նրա արածը եղաւ դարձ-
եալ Լազարեանների յորդորմամբ և նը-
րանց հրատարակեամբ: Նրա այդ գոր-
ծը պարունակում է բազմաթիւ պատմա-
կան նիւթեր:
(Գր շարունակով)
Մ. Բարխուդարեան

այլ ոչ հոգեւորական գործերով պարապին (Ո՛հ, լազաթ):

Ե) 2-րդ կարգի արդեօր հոգեւորականները միատեսակ ու ձանձրալի կեանքում «разнообразіе» մտցնելու համար ու քաղաքակրթութեան, լուսաւորութեան էտիկան պահպանելու նպատակով թող տալ, որ նրանք ազատ ժամերում (այսինքն միշտ) թղթախաղով, կոնժարանութեամբ, կամ բուլվարներում մինչև գիշերուայ ժամը 1-ն «անողջապահական գրօտանքներով» պարապեն: (Հէնց անհրաժեշտ էլ է. մանաւանդ որ այս լուսաւոր գարի աղատամտութեան գրօտակր բարձր պահելու կարելիք այդ է պահանջում):

Գ) Միթէ հարկաւոր է եկեղեցիներին և հոգեւորականներին մէջ կարգապահութիւն կամ դիսցիպլինա: (Ինչ կարելի է):

Դ) Պարտական են արդեօր գործակալները և բարեկարգիչները հաշիւ ներկայացնել հոգեւոր իշխանութեան իրենց գործունէութեան կամ հատարած աւարտների մասին: (Այդ ո՞ր օրէ՞քում է պարտաւոր):

Ե) Պահանջում է արդեօր հոգեւոր իշխանութեան կողմից հոգեւորութիւն յիշեալ գործակալներին և բարեկարգիչներին վրայ: (Ինչ է՞նք մէկ էլ կրկնիր...):

Զ) Արժէ որ թեմակալ առաջնորդները և վիճակաւոր յաջորդները ստէպ ստէպ այցելեն իրենց թեմերն ու վիճակները: (Էլ ուրիշ դարձ ունիմ թէ չէ):

Է) Պահանջում է արդեօր հոգեւոր կառավարութեան անդամներին, մանաւանդ նախագահին որ և է գործը, կամ նախագահութեան իշխան և այլն: (Աստուած մի արարցնէ):

Ը) Ո՛ր պէտք է հասնեն արդեօր իշխանութեան կողմից հոգեւորականներին հետապնդող և անհարգողները: (Ամեն քրի, բայց էլ միշտ չի կարելի):

Նորաշէնքի

ԴԱՏԱԿԱՆ

ՎԵՐԻՉԻՆՈՒՄ ԳԻՏՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԳՏԱՆԻՆ

Հոկտ. 13-ին Մոսկուայում Տվերկոյ մասի հաշտարար դատարանը, — Կուրիէն լրագրի տեսիլով, — իրեն էր հաստատութեամբ, զլիստարակաւ ուսանողներով: Դատարան էր Մոսկուայի համալսարանի առաջին կուրսի ուսանող Խաչատուր Սարգսեան Վարդապետեանց՝ հասարակական վայրում անդորրութիւնն ու կարգը խանգարելուն համար:

Այս տարուայ հոկտ. 2-ին Փոքր թատրոնում պ. Վերիշկոյի «Նաւթային շատու» պիեսի երկրորդ գործողութեան վերջը, այն ժամանակ, երբ դերակատարները դուրս եկան բնի հասարակութեան ծափերի վրայ, դահլիճի վերին շարքերից մի բարձրաձայն շփոթ լուսն: Վիսնոյից թուում գտնուում էր ուսանող Վարդապետեանցը: Ոստիկանական արձանագրութիւն կազմուեց պ. Վարդապետեանցի գէտ անդորրութիւնն ու կարգը խանգարելուն համար, և գործը յանձնուեց հաշտարար դատարանին:

Դատարանը հարցրեց մեղադրեալին, թէ յանցանք է ձանձարում արդեօր նա իրեն: Պ. Վարդապետեանցն ասաց մօտաւորապէս հետեւեալը.

— Մենք թատրոնը համարում ենք մի տեղ, որտեղ կարելի է բարոյական գաւառ առնել: Մինչդեռ հոգեւորական 2-ին Փոքր թատրոնում բնի էր հանուած մի պիէս, որը նպատակ ունէր

հասարակութեան մէջ չորինստական տրամադրութիւն յարուցանելու, և ես իմ պարտքս համարեցի բողոքելու այդ պիէսի ներկայացման դէմ: Զվոցը մէ թէ թատրոնի կամ դերակատարների դէմ էր, այլ այն ինստիտուցիաների դէմ, որոնցով լիքն է պիէսը կողմնակից անողջապահական վերաբերմամբ Այն. ճիշտ է, ես չվստում էի. բայց կարծեմ որ հասանութիւնն ու պարտաւորութիւնը հասարակութեան թողարկում են, մէ մի պարբերի բան չեմ գտնում իմ վարձուքի մէջ:

— Լաւ, իսկ չվստանալու շնորհ պիւնդ էր չվստանում, — հարցնում է հաշտարար դատարանը մեղադրեալին:

— Պ. դատարան, չվստանում էի՝ որքան ուժուաւ կար, — պատասխանում է մեղադրեալը իւր այդ պատասխանով ուրախ իր տրամադրութիւն յարուցանելով դատարանին դահլիճը լցրած հասարակութեան մէջ:

Պ. Վարդապետեանցի պաշտպան, երդուեալ հաւ. օգն. Նիկոլայ Իւր ճառի մէջ շօշափեց այն բանը, թէ պէտք է տարբերել սովորական խոսակցարար վարձուքը համալսարանի ուսանողի վարձուքից, որը թատրոն է եկել միայն շունչով լի սկզբնական յարուցանելու: Մեղադրեալը չի ուրանում, որ ինքը չվստանում էր, բայց երբ վարձուքը քննելու անհրաժեշտ է ի նկատի ունենալ այն շարժառիթները, որոնք դրել են նրան չվստանալու: Պ. Վերիշկոյի պիէսը, որը նպատակ ունի սկզբնական յարուցանելու և զգուշելու հասարակական բնազդները, աւելի վնասակար է, պաշտպանի կարծիքով, քան թէ այդ պիէսի դէմ եղած բողոքը, իսկ թէ հաշտարար դատարանը համալսարանի չգտնի բողոքի արդարացիութիւնը մեղադրեալին, պաշտպանը խնդրեց պ. Վարդապետեանցի հետ վարուել կարելոյն չափ դիմադրաբար, ի նկատի առնելով ինչպէս նրա անկեղծ խոստովանութիւնը, այնպէս և այն շարժառիթների անկեղծութիւնը, որոնցով նա ղեկավարուել է չվստանալու:

Հաշտարար դատարանը մեղադրեալի բացատրութիւններին մէջ յանցանքը մեղ. մայնոզ հանգամանքներ գտնելով և ի նկատի ունենալով որ նա ինքը խոստովանուեց, թէ կարգը խանգարել է, — պ. Վարդապետեանցին դատապարտեց 5 ր. տուգանքի, իսկ թէ այդ գումարն անկարող լինի վճարելու՝ երկու օրուայ բանտարկութեան:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՍՄԱԿ ՄԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Հոգեւոր-Գործի թղթակցութիւն)

ԳՈՐԾԱՐԹՈՒՄ, 29 օգոստոսին... 2-րդ. նազան բողոքականից «ստանդարտ»-ները յետոյ գնչուներն (ցիգաններն) էին պակաս Մանջուրայում. վերջապէս նրանք ևս յայտնուեցան: Սերբիացի գնչուների մի խումբ, իրենց կանանցով և բազմաթիւ մանր ու խոշոր երեխաներով ամօսյս սկզբներին Խարբին հասան: Ինչպէս ասում են, դարձեալ մի քանի խմբեր շտապում են այս կողմերը: Այդ թափառական ձրիակները երեւան գալը շինացոյ բաւականին մտատանջութիւն է պատճառել: Մարդիկ չգիտեն թէ ուր թափուեն այդ աներեսները ձեռքից. ռուսներին պատահելիս գանգատում են՝ «Охъ, капитанъ, это сыгнанъ людн нибогода худо людн есть, сыбака се-лавно; нашь его савесъмъ доби нѣтъ. Тутъ-тутъ нагнани надо! (Ո՛հ, պարոն, այս ցիգանները խիտ վատ մարդիկ են, շան նման են, մենք բնաւ չենք սիրում նրանց: Բոլորին պէտք է զլիւս տնել: Ցիգան կանայք և աղջիկներ փողոցներում շինացոյ քամակներից ընկած առաջարկում են՝ «Ա՛յ, առի, բողոք գուշակեմ: Կասեմ քեզ բոլոր ճշմարտութիւնը. կասեմ անուշիկ ինչ է, երկար կապրես, կը հարստանան...»: 2-ինացիք արագանելով քայլերն աշխատում են

խոյս տալ նրանցից և ձեռքերը թափահարելով բացականչում են՝ «Мая не-знай, мая не-знай!», Սակայն ցիգանիք շարունակում են հետամուտ լինել և ի վերջոյ, տեսնելով որ ոչինչ չէ դուրս գալիս, մի քանի հայհոյանքներ տրձա-կելով շինացոյ հասցէին, հեռանում են յանձնելով հերթը փորբերին, որոնք քա-մակներից հասնելով կաշում են շինացոյ մագերի երկար հիւսիքից և ձգտալով «Макака, черепакъ, макака черепакъ». (Կապիկ, կրիայ) բղաւում են ու փախչում: Մեծաւոր շինացիք չա-րազանց բաղձնացած վազ են տալիս որ բռնեն, բայց ի գուր. ճրտեղից կարող է դանդաղաշարժ շինացին հասնել ցիգանի ճարպիկ երեխաների ետևից:

Սրանից երկու տարի առաջ շինական. արեւելեան երկաթուղու ընկերութեան նախաձեռնով ինժեներ Յերբիցը Խարբին եկած ժամանակ ցիգանութիւն էր յայտնաւորեց, որ գործն արժան գնով գլուխ բերելու համար պէտք է աշխատել ըստ կարելոյն ռուս ծառայողներին շինացի-ներով փոխարինել: Ներկայումս, երբ երկաթուղու կառուցումն արդէն վերջանա-լու վրայ է, յիշեալ պարտի բաղձանքը մասամբ իրագործուած կարելի է համարել: Ցիգանները և սինանդական մաս-սերում արդէն երևան են եկել շինացի գծագրիչներ (чертежники), որոնք ամ-սական 25—30 ր. առձեռով մակարդակ-ներ են ընդօրինակում: Երկաթուղու արհեստանոցներում, շոգեմեքենաների վրայ, տպարաններում և կայարանների գրաս-տաններում ևս շինացի պաշտօնականե-րի թիւն օր աւուր աճում է: Իսկ արհեստանոցները՝ որմնադիր, հիւան, ժա-մագործ, լուսարար, խոհարար, դեր-ձակ և այլն բոլորն ևս շինացի բացառու-թեամբ շինացիներ են: Առհասարակ ևս համարեալ գլխաւորապէս շինացոյ ձե-ռին է, մանաւանդ հարաւային Ման-ջուրիայի երկաթուղու կայարաններում և Դայլին ու Դարտ-Արթուր քաղաքներում: 2-ինացին առհասարակ վտանգաւոր մը-ցակից է. նա խիտ սակաւապէտ է, հե-տապէս արժանազին աշխատուոր: 2-ինացի արհեստաւորին, կամ մշակին եթէ օրականով աշխատեցնէ մարդ, անա-րեւել կըլինի, այնքան ծոյլ և դանդաղ են աշխատում, Օրուայ մեծ մասը շա-բուռնակ «կուլի, կուլի, կուլը, կուլը» ասելով լաւաժ ըրինձ ուտելով և ման-ջուրական ծխախոտ ծխելով պիտի ան-կացեն: Նրանց շահագործելու միակ միջոցը կապալով վարձելն է, որի ժա-մանակ խիտ եռանդով են աշխա-տում:

Թէև մեղադրում են շինացոյ, որ նը-րանք խոյս են տալիս եւրոպական քա-ղաքակրթութիւնից, սակայն այս կէտում մեղադրում մասամբ ևս եւրոպացիք են: Եթէ աչքէ անցնել 2-ինաստանի և եւրո-պացոյ XVIII-ր դարից սկսած յարաբե-րութեան պատմութիւնը, կը տեսնենք, որ այդ յարաբերութիւններն սկսուել են եւրոպացոյ ստորագմամբ: Օրինակ, անգ-լիական դեսպան լորդ Մանարթլիը XVIII-ր դարում Թեան-ժինից Փէլիս գետով լողալիս իւր նաւակի վրայ դը-շակ էր պարգած հետեւալ մակագրու-թեամբ՝ «Երկնային կայսրութեան հա-րեալ»։ Առհասարակ պատմութիւններ ձեռք բերելու համար մեծ Անգլիան ին-քն իրեն այսպէս ստորացրել էր: Այնու-հետև սկսուեցին ի գործ դրուել գա-նազան խաբար և բռնի միջոցներ: Թեանցիների ցուղալի որոտումն շինացիների շերտում աւետիկ եւրոպական քաղաքակրթութեան մտնելով: 2-ինաս-նաստանի և եւրոպայի յարաբերութեանց պատմութիւնը մի շարք պատերազմների պատմութիւն է, որ տեղի է ունեցել շինաց և եւրոպացոյ միջև: Վերջները միտնաբերական հարցը: Ամեն քայլափո-խին դարձեալ խաբարութիւն և բռնու-թիւն է նկատում: 2-ինացիք ըստ մեծի մասին նիւթական շահերից դրդուած են քրիստոնէութիւնը շինացին ազատ է

զգուծ շինական խիտ օրէնքներից և աներկիւղ կերպով ուղածին պէս հողապ-տել է միտում իւր հայրենակիցներին, լաւ համոզուած լինելով, որ ինքը գըտ-նում է միտնաբերի հովանաւորու-թեան և կամ թէ՛ ուրիշ խօսքերով ա-սած, ահարկու թեմաթիւնի պաշտպա-նութեան ներքոյ: — Այդ միտնաբերի հայ ազգին ևս հասցրած շարքերը յայտնի են ամենքին: Նոյն իսկ ներկայու-մըս ևս քրիստոնէական գաղափարներից ճառող միևնոյն հաւատորմ միտնաբեր-ը չէն, որ ծածկահայտատանի սովատանջ-ներին հոգի պատառը ցոյց տալով ա-ռաջարկում են իրենց ազգային եկեղե-ցու գնով ձեռք բերել այդ պատառը:

Միտնաբերի քաղաքը կեղծ քրիս-տոնէութիւնը բողոքականների մէջ առհասարակ շարք է սերմանում: Օրի-նակ՝ բողոքիտ ճափնացին գողութիւնը, կամ տոտիսութիւնը խիտ դատապար-տելի արատներ է համարում: Մինչդեռ կաթոլիկ, կամ բողոքական ճափնացին ընդհակառակն անտարբերութեամբ է նայում այդ արատներին վրայ և այդ իսկ պատճառով արատաւոր ճափնացիք ըստ մեծի մասին դիմում են կաթոլիկու-թեան, կամ բողոքականութեան գիրկը:

Կ. Հոնուոտցոն

ՆԱՄԱԿ ԳՐԱՐԱՅԻՆ ՍԿԱՆԱՆԻՆ (Հոգեւոր-Գործի թղթակցութիւն)

ՄԱՐԴՆԱՆ, 5 հոկտեմբերի. — Աշնան հետ սկսուեցին և ջերմատեսիլը, դիֆտե-րիտն և ինֆլուէնցան: Դիֆտերիտը մի քա-նի գոհերով բաւականացաւ և չուտով դա-դարեց. իսկ միւս երկու վարակիչ հի-ւանդութիւնները դեռ ևս շարունակում են, թէև ոչ անցեալ տարիների սաստ-կութեամբ:

Հիւանդացոյններից շատ բշերն է բժշկական օգնութիւն և կանանաւոր խնամք մատակարարում, որովհետև քա-ղաքիս թէ հայ և թէ թուրք բնակիչ-ները բժշկի օգնութեան հաւատ չեն ընծայում և ամեն բան ճակատագրի կամքին թողնելը գերադասելի են հա-մարում:

Յաճախ ինձ պատահել է տեսնել, թէ ինչպէս հաւաքուած հիւանդի չուրջը, որքան յօրինելով, մաղբեր փետելով լա-լիս են, մինչդեռ մի երկու օրուայ մէջ բժշկի օգնութեամբ շատ հեշտութեամբ կարող են ազատել հիւանդին: Խեղճ հիւանդն իրեն ողջ-ողջ մեռած տեսնե-լով (որովհետև լալը մահուան մօտեմա-լու նշան է և սովորաբար մեռելների վրայ են լալիս) յաճախ երկնիւղից թող-նում է այս աշխարհը:

— Սպանուած հայի գործը դեռ ևս սրուշ վերջաւորութեան չի հասել: Թա-րիւղը եկած մամուրը մարդասպանին պահանջում է մանուշ-Սուլթանից, որի համաձայնութեամբ սակ գտնուող դի-նուորներ են երկու տճրագործներն էլ:

Սկզբում նա ուրանում էր գործուած յանցանքը և աշխատում էր հաստատել, որ այդ երկու դինուորներն սպանութիւ-նից շատ առաջ արդէն փախել էին ա-ռաջարկ պորտաւորների ներկայ չգըտ-նուելու համար: Սակայն այժմ նա խոս-տանում է սճրագործներին գտնել և դրա համար երկու ամիս պայմանաժա-մ է խնդրում, որպէս զի զօրահամար տալ ու վերադառնալ կարողանայ:

Ըստ ռմանց, մարդասպանը նրա մօտ է գտնուում և նա ցանկանում է գործը ձգձգելով քննելու: Այդ պատճառով հա-նիւղ պահանջում են անյապաղ գործադ-րուելին Թալիքի հրամանով և սպառ-նում են հակառակ դէպքում դիմել Թեհ-րան: Ցաւալին այն է, որ նրանց այդ արդար պահանջը շատ թոյլ կերպով է արտայայտուած: Դատարանը, ըստ երե-ւոյթի Մանսուր-Սուլթանից կաշա-ռուած, ամեն ջանք ի գործ է դնում վեր-ջինիս պաշտպանելու և տճրագործին ա-զատելու համար:

Դործի լաւ վերջանալու համար ան-հրաժեշտ է շատ խիտ պահանջ, առանց

որի երբէք լաւ հետևանքի հասնել չի կարելի: Բայց ինչի են հայ վաճառա-կանները թոյլ վարում: Ահա առայժմ անլուծելի մի հանելուկ...

— Բաղադրում ու շրջալայքում գողու-թիւնները, սպանութիւնները, անկար-գութիւնները շարունակում են աւելի սաստկութեամբ: Ոչ որ իրեն ապահով չի գտնում և քիչերով փողոց դուրս գալ չի համարձակում: Գողութեան փոխք են եղել նոյն իսկ հայոց թաղում, որ քաղաքի ամենաապահով մասն է համար-ւում:

Յայտնի աւազակ խոջամիլը չիւնէնը, որի ձեռքն անցեալ տարի գողութեան պատճառով կտրել էին, մի քանի ըն-կերներ ժողովելով, վերականգնել է իւր շա-հատակութիւնները: Կատարեալ անիշ-խանութիւն է տիրում մեզ մօտ: Բոլորն անհամբերութեամբ, բայց մինչոյն ժա-մանակ առանց յոյսի, սպասում են ներ-կայ անկարգ դրութեան վերջին:

Dard

ԳՐԱՆԳՐԱՅԻՆ

ԹԻՒՆԻՔԻՆ

Սօֆիայի «Նովին» լրագրին առաջին տեղում տալի է մի սենսացիոն լուր, որ ստացել է Կ. Պոլսից, իւր առիթով՝ ա-մենահաւատարմ աղբիւրներից: Այդ լուրը մէջ աւում է, թէ թուրք սպաները շատերը փախել են թրքական զօրաբա-նակից անկարող լինելով այլևս ծառա-յելու առանց սովոր: Իսկ գլխաւոր պատճառը, որ թեւադրել է նրանց փախչելու, այն է, լրագրի կարծիքով, որ թուրք սպաների մեծամասնութիւնն այն հաճախում է եկել, թէ աղէտն ան-խուսափելի է: Այդ սպաների կարծիքով, Թուրքիան չի կարող դիմադրել թշնամու նաւատորմին նոյն իսկ Դարդանեւում: Թրքական ռազմիկը գործի դրութիւնը խիտ կրիտիկական է, և լուրջ հիմք կայ կարծելու, որ թրքական բոլոր զօր-քը կապտամարի:

«New-York Journal»-ի Սօֆիայի թղթակիցը հաղորդում է, որ Բերլինի ամերիկեան հիւպատոսը գնացել է Սօ-ֆիա խորհրդակցելու համար Տիլլիտսի հետ, թէ ինչ միջոցներ պիտի ձեռք առնել միւս Ստեփն ազատելու հա-մար: Մակեդոնական կամրջները ներ-կայումս կատարեալ տէր է հանդիսա-ւում իրերի գրութեան, և բողոքական կառավարութիւնը բոլորովին անգոր է նրա դէմ կուռելու: Ռուսաց ներկայա-ցուցիչ պ. Բալմանի իւր սեպհական միջոցներով յատուկ պիւբլիկացիա-ն ուղարկել աւաղակները հետ տեսակցելու համար: Պիւբլիկացիան այս օրերս պիտի վերադառնար և ճիշտ տեղգութիւններ հաղորդէր միւս Ստեփն մասին:

ՀԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԱ

Հապրից «Paris-Nouvelles»-ին հա-ղորդում են, թէ յատուկ պիւբլիկացիան միջոցով Յովհաննէսուրպից ստացուած տեղեկութիւնները համաձայն, աղքա-տութիւնը և այն սարսափելի պայմա-նները, որոնց մէջ կանուած են բոլոր կա-նայք և երեխաները բանակների մէջ, — հետզհետեւ աստիճանում են: Սպանու-սի վերջից «կառ» սենսացիաների թիւը կրկնապատուել է: Երեխաների մէջ տարածուած է լնդերը և բերանի մի առանձին հիւանդութիւն, որ առաջացել է վատ մանդաւութիւնից: Ըստ հաղիւ է պատահում, որ հիւանդները բժշկա-կան օգնութիւն ստանան, ստացած օգ-նութիւնն էլ բաւարար չի լինում: Գերի-ները խիտ առնչուում են հագուստեղէնի պակասութիւնից: Յովհաննէսուրպից մօտ բանակում տեղաւորուած մի ընտանիք, որը բողոքացած էր մօրից և հինգ երե-խաներից, մի քանի շաբաթուայ ընթաց-քում մնում էր կիտամիկ. այդ թշուառ-ների համար մի քանի սրտապաւ բռն-ներ ցնցողներն էին հաւաքում փողոցնե-րում, որովհետև լեքերը և աւելորդ շօր չունէին նրանց մեղքութիւնը ծածկելու համար:

— Ս. Հեղինէի կողմից ստացուած մասնաւոր տեղեկութիւնները հիման վրայ Լոնդոնից «Temps»-ին հաղորդում են, որ այդ կողմից գտնուած գերի բռնիքները վիճակը խիստ տխրաւիթ է: Ճիշտ է, նրանք ֆիզիկական չեն տանջուում և գրեթէ ոչ մի բանի պակասութիւն չեն գտնում, ինչպէս ուրիշ տեղերի գերիները, բայց նրանց բարոյական մանջանքները սարսափելի են: Նրանք ոչ մի տեղեկութիւն չեն ստանում իրենց մարմնաւորութիւնի մասին: Ինչպէս թիւր խոսքի հակում է նրանց ստացած նամակներին և թոյլ չի տալիս, որ որ և է տեղեկութիւն հասնի նրանց հաղորդման Աֆրիկայում տիրող իրերի դրութեան և իրենց կանանց ու երեխաների մասին: Նամակաւն այն նամակները, որ երեխաների գրում են նրանք իրենց բարեկամներին, շատ յաճախ կամ չեն ուղարկուում, կամ թէ ուղարկուում են շատ տեղեր ջնջուած և կտրատուած: Գերիները ոչինչ չգիտեն կանանց և երեխաների վիճակի մասին, և այդ սարսափելի անպատկերելի նրանց մտայն յուսահատութեան մէջ է գցել: Նրանցից շատերը վշտից գրեթէ խելակորոյս են եղել: Սակայն նոյն իսկ այդ բանը չի շարժում անգլիացիներին գուլթի, այն աստիճան, որ նրանք մինչև անգամ ծաղրում են նրանց վիշտը Այսպէս Ս. Հեղինէի կողմից եղած մի սպայ Լոնդոնի թերթերից մէկում սի յաղուած է գետն-գել, որի մէջ, ծաղրելով բռնիքների յուսահատութիւնը, նրանց անուանում է «Սուղանի վերադիւններ»...

ՀԵՆՈՒՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարբերական հեռագրում են, որ հոկտեմբերի 20-ին Ինկատան այցելից Ելիսեան պալատի ու ներքին գործերի մինիստրութիւնը և զուգարանից Լուրէի և Վալ-դի-Ռուսոյի հետ, որպէս զի ծանօթացնէ նրանց ֆրանս-թերթական միջազգային հետ: Լանքաստըր նոյնպէս խորհրդակցեց Վալդիկ Ռուսոյի հետ: Հետեւեալ հաւասար գործակալութեան հաղորդագրութիւնը չէ, այլ հետեւեալը մի հեռագրի, որը ստացուած է Պարիզում հոկտ. 20-ի առաւօտեան 9. Պարիզի և որը հաղորդում է, թէ ֆրանսական ծովային մի գործարարի ղեկի թրքական ափերն ուղարկելի անգամ բուսական է Բ. Իրանը հասկացնել տալու համար, որ բաւական չափերի ծանոթութիւն ծանոթանան անցել է, և թէ կառավարութիւնը հաստատապէս վճռել է ստիպել թիւրքային, որ յարգի իւր յանձն առած պարտաւորութիւնները: Հենց որ Բ. Իրանը ծանուցում ստացաւ Փրանսիայի վճռի մասին, նա հեռագրով տեղեկացրեց Ինկատանին, թէ Լորանդոյի գործը լուծուած է այնպէս, ինչպէս լուծուած էր Տուրինի գործը: Ասում են, թէ սուլթանը ստորագրել է մի իրազէ, որով ընդունուած է Լորանդոյի պարտքի գումարն այն չափով, ինչ չափով որ սրբիլ է Փրանսիան: Սուրբ է երաշխաւորութիւններ առանալ առաջիկայ վճարումները համար, բայց ներկայումս Գալաթի ծովային գործարարները գտնուում են ճանապարհին, և կառավարութիւնը չի կարող նրան յետս կոչելու համար բաւականաւոր անսրբոյ հաւատարմութիւններով, որոնք իսկապէս հազիւ է պատահում որ իրագործեն: Ընդամենը Լորանդոյի գործը մի մասնաւոր բան է միայն Փրանսիայի պահանջների թիւում: Ասում են, թէ կառավարութիւնն օգուտ կըբաղի ֆրանսական նաւերի յոնիկան ջրերում գտնուելուց, որպէսզի լուծի առաջարկները և Լորանդոյի գործերը, որոնց մի բանի կէտերի դէմ է օսմանական կառավարութիւնը: Ի հարկէ, այստեղ խօսք չի կարող լինել ոչ հողային գիծումների և ոչ արեւելեան խնդրի օրէն յարուցման մասին: Անն ինչ յանգում է այն բանին միայն, որ թոյլ չտրուի կրկին ֆրան-

սական իրաւունքների և արժանապատւութեան դէմ եղած գործողութիւնները, որպիսին գիւնադիտական պատային պայուսակները բաց անել է: Սուլթանը հեռագրով խոստում էր տուել կատարելու Փրանսիայի բոլոր պահանջները, նաւատորմի յետս կոչել տալու նպատակով: Նաւատորմի շարունակում է իւր ճանապարհը: Փրանսիան ֆրանս թրքական մէջադէպը նկատում է իրեն միջադէպին իրաւունքի խանգարումն թիւրքային կողմից: Հասարակագիտութեան կառավարութիւնը կաշխատի, բացի գործի ֆինանսական կողմից, բարոյական պահանջումն էլ ստանալ և երաշխաւորութիւններ կըպահանջի պահանջելու համար: Գոյութիւն ունեցող օրէնքները, այն պայմանով, որ դրանցից օգուտել կարողանան բոլոր բրիտանականները: Փրանսիան ոչ մի նոր պահանջ չի անի:

— Գիտնական հեռագրում է Պրետորիայից հոկտեմբերի 19-ից: Հենց նոր իմացա, որ վերապետ Բենտոնի հրամանատարութեան տակ գտնուած զորքի յառաջապահների վրայ վետերի հիւսիս-արեւմտեան կողմը 20 մղոն հեռավորութեան, Բերեպուզտէի մօտ, լուրջ յարձակում է գործուել: Թանձր մշուշ պատճառով, թիւսմին, թուով 1,000 հոգի, իսկ է յառաջապահների մօտ գտնուած երկու թնդանութիւններ են, բայց չգիտեմ, աչորդի է արեւոյ նրան տանել այդ թնդանութիւնը: Գործում են, որ կորուստները մեծ են: Բենտոնը մեռել է վէրքերից: Ցաւալապահներին ազատելու համար ուղարկուած զորքը կը հանի այս առաւօտ: Գիտնական երկրորդ հեռագիրը հոկտեմբերի 19-ից: Հենց պետ Բարտոնը միացաւ Բենտոնի զորքի հետ այսօր վաղ առաւօտեան, առանց գիտագրութեան հանդիպելու: Նա զննուցանում է, որ բացի Բենտոնից, սպանուած է 8 և վիրաւորուած է 13 սպայ, բոլորն էլ ծանրապէս: Սպանուած է 58 և վիրաւորուած 166 զինուոր: Գործնք, երկու թնդանութիւնը յետ են խլուած և թշնամին նահանջ է տուել: Բարտոնը գեկուցանում է, որ յառաջապահների հետ կարել անել էր ունենում խիստ մօտիկ տարածութեան վրայ և երկու կողմն էլ կուտ էին մեծ վճարակութեամբ: Թշնամին վնասուել է բաւականաչափ: Բենտոնը նահանջել են դէպի արեւելք: Անգլիական զինուորական միջնաւորութիւնը հաղորդում է, որ Բերեպուզտէի մօտ եղած ճակատամարտում սպանուել են զարձակ երկու սպայ, բացի դրանից, մի վիրաւորուած սպայ մեռել է և դարձեալ երկու ուրիշ սպաներ վիրաւորուած են:

Խմբագիրը հրատարակել է ՄԱՆԻՄԱՐ ՍՊԱՆԻԱՐԵՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

МЫЛО БИЛАЯ СИРЕНЬ
МЫЛО ВЮЛА ВЮЛЕТТА
МЫЛО РОЗА РОЗИТА
N4711
МЫЛО ОРИВЮЛА
МЫЛО „LA BARONNESSE“
МЫЛО „Lily of the Valley“
ПРОБЫЛИ БЛАГОДАРИ СВОЕМУ ВЫДАЮЩЕМУСЯ КАЧЕСТВУ И ЧУДНОМУ ЗАПАХУ БОЛЬШОЮ ПОПУЛЯРНОСТЬ СРЕДИ ПУБЛИКИ.

(M.) №128427/27 10—3

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

Գրականութեան վաճառում են
«Միլիթար», պատկերազարդ — 2 ր.
«Ամառային նամակներ», Սմառն Զա-հաղիկ — 1 ր. 50 կ.
«Վարդանանց տոնի առթիւ լիշտու-թիւններ», — 75 կ.
«Մի անգամ աշնանը...», Մակարիմ Դորիկի — 7 կ.
«Քիւրաւ և Սուր», Ալլը Զիւնու — 60 կ.
«Մէլիք-Զահի հէլիաթ», Ալլը-Զիւնու — 25 կ.
«Քիւր Եւրոպայի հեքիաթներ», — 40 կ.
«Օրէկանի կոյսը», Թարգմանութիւն Թաւալանի — 20 կ.
«Հիւանդ սէր», Մանտեգացի — 40 կ.
«Գրական աստուած» Էփրիկեանի, 1 րու-75 կոպէկ.
«Սառնու», Ալ. Գալանթարի — 20 կ.
«Վառա», Ժողովածու, Ժառանգար — 2 ր.
«Կատարում սիրտ», վէպ. Յարութիւն Սոլովիանի — 40 կ.
«Հին հայոց հիմնաստեղծութիւններ», Զահի — 20 կ.
«Վառա» Ժողովածու, 1 ր. 50 կ.
«Հայ Ժողովրդի արհեստագործութիւնը», 1 րու. 40 կ.
«Լիլիան», Գրքագործ Երզնու — 50 կ.
«Հայ աշուղներ», Լեւոնեանի — 30 կ.
«Հին գաւառ», Լ. Սարգսեանի — 30 կ.
«Գրքագործութիւն», Լուսին — 60 կ.
«Նուստի», Ժողովրդական վէպ, Գ. Մ. — 20 կոպէկ.
Раффи, «Золотой петух», пер. съ арм. Н. Кара-Мурза — 1 ր.
«Хент», истор. роман — 1 ր. 50 к.
Энциклопедический словарь, въ перепл. — 3 ր.
«Առողջապահութիւն», Տողաւորեանի — 2 ր.
«Ծագում հայ տառից» — 1 ր.
«Գործիականութիւն» — 30 կ.
«Աղագիտութիւն» — 50 կ.
«Բնական պատմութիւն» — 3 ր.
«Ժողովական գործարար» — 60 կ.
«Բնագիտական օրոգիական» — 30 կ.
«Մանրագրութիւն» (մանրագրի) — 80 կոպէկ.
Դիմիլ, Тифлис. Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Гаустяну, Лорисъ Меликовская, № 11.
(760) 1—1

Բարձր դասակարգի կաւալը ինչպէս և գեղեցկութեամբ ամենանշանաւոր դերասանուհիները հրաժարուել են գործածել ԿՈՆԴՐԵՄ (Cold Creme), որ դառնաւ է և իւրաքանչէր տալիս իր անհրաժեշտ գործը:

CREME SIMON
(Կրեմ-Սիմոն) գեղեցիկ հոտ ունեցող արտադրութիւնը, որ երբեք չի վերջանում և պնդանող ու փափկանող յատկութիւնների հետ միասին առանելութիւն ունի պահպանելու դէմը գոյնի չնորհալիութիւնն ու երկտարաբանութիւնը թարմութիւնը:
LA POUDRE SIMON
(Պուդր Սիմոն) Le savon à la Creme Simon (Օճաւ Սիմոնի) ունի նոյն հոտը և լրացնում են նրա զարմանալի յատկութիւնները:
J. SIMON, 13 rue Grande Batieliere. Paris. Մաս-մաս վաճառում է վարձարների, պարֆիւմների և դեղագործների մօտ:
(M.) № 136953. 18—2

ԿԱՊՍՈՒԼՆԵՐ ՄԱՏԻԿՈՅԻ
[Capsules au Matico]
ՅԵՐԾՈՒՆ ԵՐ ԸՆԿ. ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՐԻ
Բոյլ է տրուած Ռուսիայում:
Մշտութեամբ գործ է ածում հոտերի բժշկութեան ժամանակ, երբ չի տրուել նոյն ստամոքսը, ինչպէս այդ իմուն է, երբ գործ է ածում Կոպայի բաղադր հեղուկ ձեւով:
Փարիզ, 8, Rue Vivienne և գրի իւրեր գեղարարներում:
(M.) № 7728 23—17

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՆԱԲԱՆ ՌՈՒՍԵՐԵՆՅՑ ՀԱՅԵՐԵՆ

այսու յայտարարում է, որ իւր առեւանում ժամը 12-ին 1901 թ. հոկտեմբերի 24-ին նշանակուած է անուրդ ուղղելու և ամբողջապէս սալայատակելու Կասպի փոքր փողոցը Թիֆլիս քաղաքի 4-րդ բաժնում 113,36 քառ. սաժէն երկայնութեամբ, մօտ 700 լուրի արժողութեամբ:
Անուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են պայմաններին ծանօթանալ քաղ. վարչութեան շինարարական բաժնում բոլոր գործերի օրերին, առաւօտը ժամը 9-ից մինչև օրուայ ժամը 3-ը:
(762) 3—3

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՆԱԲԱՆ ՌՈՒՍԵՐԵՆՅՑ ՀԱՅԵՐԵՆ (ПОЛНЫЙ РУССКО-АРМЯНСКИЙ СЛОВАРЬ)

մօտ 100 տպագրական թերթերից (1600 երես) երկսինակ, սինակը 64 տող. կազմեց
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԱԿԱՆ
Մամուլի տակ է և լոյս կտեսնի պրակներով (ВЫПУСКАМИ): Պարունակում է առաւելուի լիակատար բառակերպը, ունի լիակատար շնչադրութիւն, բազմաթիւ առանցքի օրինակներ (նոյնպէս շնչադրով) և բարապանական ցուցումներ: Անկանոն բայերը խոնարհած, իսկ անկանոն բառերը՝ խոնարհած են:
Իւսցում է բաժանողագրութիւն: Բաժանողագրին է 5 ր. 50 կոպ. կանխիկ վճարել: Ցանկացող կարող է սկզբում միայն 3 ր. վճարել, իսկ մնացածը յետոյ: Առաջին պարկը (16 երեսից) լոյս կտեսնի 3 ամսուայ ընթացքում: Բաժանողագրութիւնը ընդունում է «Բուսանքեր» գրափաճառանքը՝ Тифлисъ Лорисъ-Меликовская улица, № 11, և հեղինակը՝ Тифлисъ, Армянская Нерисьянъ семинарія.
(764) 1—1

Պատրաստ ունենալով հայ գործիչների (վրպասան, բանաստեղծ, պատմաբան, նկարիչ, դերասան, լեզուագէտ, բարերար և այլն), օտար հայագետների և հայագետների կենսագրութիւններ (1565 — 1901 թ.), որ պէտք է բառարանի ձեւով հրատարակւում մօտիկ ապագայում, ա). խնդրում են այն բոլոր անձանց, որոնց այս գործը վերաբերում նամակ եմ ուղղել — պատասխանել անյապաղ, (մանաւանդ պոլսեցիները, որոնք մեծ մասամբ չհաճեցան պատասխանել): Բ). Պատասխանել հետեւեալ հարցերին 1) որտեղ էք ծնուել, որ թուրին. 2) որտեղ էք ուսել մանկութիւնից սկսած. 3) ինչ պաշտօններ էք վարել որտեղ և որ թուրին. 4) որ պարբերական հրատարակութեան էք աշխատակցել. 5) (եթէ հոգեւորական էք ձեռնադրութեան ժողովանիներ). 6) զբաղու երկասիրութեան մանրամասն ցուցակը: Գ) Խնդրում եմ տաճկահայ այն գործիչներին, որոնց նամակ չեմ գրել (հասցէն չգիտեմ) պատճառով վերոյիշեալ հարցերին: Գ) Խնդրում եմ տաճկահայ և այլ երկրներում հրատարակուող հայ թերթերից և հանդէսներից արտատպել յայտարարութիւնս:
Հայկ. Թիֆլիս, Николаевская площадь, д. Ирицхухова № 3. Айку Теръ-Аствацатурянцъ. Կոմ Թիֆլիս (Caucase-Russie) Nikolaevskaja № 3. Haik Ter-Astvazaturian (6) 3—2

ԲՐՈՒԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.
առաջարկում է
„ՊԵՏՐՈՒԼ“ ՄԻՋՈՑ
մազերն ամբարցնելու համար:
ՍԱՊՈՆ „ՊԵՏՐՈՒԼ“ ՄԻՋՈՑ
մազերի թեփը ոչնչացնելու համար:
(M.) № 95214 10—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՄԵՈՒ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
ՏԱՄԱՆՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
Առեւտրական կուրսերի նպատակն է մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Առեւտրական ստանում են ատտեստատներ:
Աւանդելի առարկաները սրանք են. 1) Առեւտրական Տնտեսութիւնը 2) Առեւտրական Թուղթագրութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ կրկնակի և բանկային), 4) Թուղթագրութիւն համընթիվ վրայ, 5) Առեւտրական թղթակցութիւն, 6) Առեւտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Ինքագրութիւն (վատ ձեռքի ուղղել): Աւանդում սկսուած է սպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնները, սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11 ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողը բնակարանում Սուրպետում, Երեւանից Փրիւստովի տանը, № 9, Լեւոնտովսկայա փողոցում: Ծրագրին ու կանոնները կարելի է ստանալ ԶԻՒԱՊԵՍ ԵՐԿ. Ծովանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի (650) տանը. Ե. Մ. Մանուշանցու. 25—25

ԴԱՐԻՋԻ ԳԵՂԱԳՈՐԾԻ
ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ
ԹՈՅԼ ԵՐ ՏՐՈՒՄԻ ՌՈՒՍԵՐԵՆՅՑ
Այս կապիւլները մէջ պարունակում զուտ օտն տալի կանեխան բժշկական խորհուրդ են տալիս գործածել հոտերի (զարման հիւանդութիւնների) դէմ կապու-բաղաւմ և կուրսային դէմ: Սա ներգործում է անկի արագ, չի յոգնեցնում ստամոքսը, ոչ մի հոտ չի պատճառում և ոչնչացնում է փութում ու կեղծիւնը: Կոնդիւրներից խուսափելու համար պահանջեցէք, որ իւրաքանչիւր կապուլի վրայ լինի սեւ տառերով զոռուած կնիքը: Պահանջը Ռուսիայի գլխաւոր գեղարարներում:
(M.) № 200369 60—41